ÜÇ KISA ÖYKÜ

Almancadan çeviren : Oruç ARUOBA

KOMŞU KÖY

Büyükbabam hep derdi: «Yaşam şaşırtıcı kısalıkta. Şimdi aklıma geliyor da düşünüp duruyor, bir türlü kavrayamıyorum, örneğin genç bir adam nasıl olur da komşu köye kadar at sürmeğe karar verebilir, olağan, mutluca geçip giden bir yaşam süresinin — mutsuz raslantıları hepten göz ardı etsek — bile, böyle bir yolculuğa hiç mi hiç yetmeyeceğinden korkmadan.»

İMPARATORDAN BİR HABER

İmparator — öyle anlatır — sana, tek kişiye, sefil kula, İmparatorun güneşi önünden kaçıp en uzak uzaklığa sığınmış ufacık gölgeye, tek sana bir haber göndermiş ölüm döşeğinden. Ulağa yatağın yanında diz çökmesini buyurmuş, haberi kulağına fısıldamıştı; haber onun için o kadar önem taşıyormuş ki, ulağın onu kendisine, kulağına bir de yinelemesini buyurmuştu. Söylenenin uygunluğunu kafasını oynatarak doğrulamıştı. Ve ölümünün bütün seyircileri önünde — bütün engel duvarlar yıktırılmış, geniş ve yüksek, dolanan merdivenin basamaklarına imparatorluğun büyükleri dizilmişlerdi sıra sıra — bütün bunların önünde yola çıkarmıştı ulağı. Ulak hemen yola koyulmuştu, güçlü, yorulmaz bir adam; kâh bir dirseğini, kâh ötekini öne savurarak kalabalığın içinden kendine yol açıyor, direnmeyle karşılaşınca da göğsündeki güneş simgesini gösteriyordu parmağıyla; epey de kolaylıkla ilerliyordu, başka kimsenin ilerleyemeyeceği kadar. Ama kalabalık o kadar büyük ki, konutları bitmek bilmiyor. Şöyle genişce bir açıklık çıksaydı karşısına, nasıl da uçar gelirdi; kısa zamanda işitirdin yumruklarının ulu vuruşlarını kapında. Ama olmuyor; nasıl da boşuna yoruyor kendini, sarayın salonlarında ileriye atılıyor hep, ama hiç aşamayacak bu salonları; aşsa bile, birşey başarılmış olmyacak; merdivenlerden aşağıya yol açması gerekecek; açsa bile, birşey başarılmış olmayacak; avluları bir uçtan öbürüne geçmesi gerekecek; avlulardan sonra da ikinci avluyu çepeçevre kuşatan sarayı; sonra yeniden merdivenler ile avlular; sonra yeniden bir saray; hep böyle, binyıllar boyu böyle; ve sonunda, en az nizamiyeden sendeleyip dışarı çıkabilse — ama hiç, hiçbir zaman olmyacak bu —. ilk kez başkentin karşısına gelecek, dünyanın ortasına, dünyanın telvelerinin tepeleme yığıldığı yere. Burada da

kimse birşeye kulak asmaz, hele bir ölüden gelen habere, hiç. — Ama sen, pencerede oturur, düşünü kurarsın bu haberin, akşam çökünce.

AİLE BABASININ KAYGISI

Kimileri Odradek sözcüğünün Slavcadan kaynaklandığını söyler, sözcüğün kuruluşunu bu dile dayanarak çözmeğe çalışır. Başkalarının kanılarına göre ise, sözcük Almancadan kaynaklanmış, Slavcadan yalnızca etkilenmiştir. Ama, her iki yorumun da kesin olmadığı, ikisinin de uygun düşmemesinden haklı olarak çıkarılabilir, çünkü yorumlardan hiçbiriyle sözcüğe bir anlam bulunamamakta.

Tabii, Odradek adını taşıyan bir varlık gerçekten bulunmasaydı, kimse böylesi incelemelerle uğraşmazdı. İlk bakışta, yassı, yıldızımsı bir makara gibi görünür, ve sahiden de üstüne iplik sarılmış gibidir; ancak sadece kopuk, eski, biri birine düğümlü, ama aynı zamanda biribine dolaşmış, olmadık çeşit ve renkte iplik parçalarıdır bunlar. Bir makaradan ibaret de değildir yalnızca; yıldızın ortasından çıkmış küçük teğet bir çöp vardır, bu çöpe de dikaçıyla bir başka çöp birleşir. Bir yandan bu son çöpün, öte yandan da yıldızın köşelerinden birinin yardımıyla, bütün biçim, iki ayak üstündeymiş gibi dik durabilir.

İnsanın içinden, bu yapının önceleri amaçlı, işeyarar bir biçimi bulunduğuna, bu biçimin ise sonradan kırılmış olduğuna inanmak gelir. Ama durum böyle gözükmüyor; en azından, böyle olmuş olabileceği konusunda bir ipucu yok; hiçbir yerinde, böyle birşeyi düşündürecek çıkıntılar ya da kırılma yerleri gözükmüyor; bir bütün olarak, gerçi anlamsız ama kendine göre tamam görünüyor. Aslında bu konuda da daha ileri birşey söyleme olanağı yok, çünkü Odradek olağanüstü devingendir, yakalanamaz.

Yerini sürekli değiştirerek, zamanına göre çatı aralığında, merdiven boşluğunda, aydınlıklarda, sahanlıkta konaklar. Kimi zaman da aylarca ortalıkta gözükmez; böyle zamanlarda herhalde başka evlere göçer; ama sonradan yanılmazca bizim eve geri döner. Kimi zaman kapıdan çıkarken o da tam trabzanın altına yaslanmış duruyordur; insanın ona bir iki söz söyleyesi gelir. Tabii güç sorular sorulmaz, — ufaktefekliği öyle yaptırır insana — bir çocuk gibi davranılır ona. «Adın ne senin bakalım?» diye sorulur. «Odradek» der. «Peki nerede oturuyorsun?». «İkametgâhı gayrisahih» der ve bir kahkaha atar; ama bu, ancak ciğeri olmayan birisinin çıkarabileceği bir kahkahadır. Dökülmüş yaprakların hışırdaması gibi gelir kulağa. Konuşma da çoğu zaman bu noktada sona erer. Aslında, bu yanıtları da herzaman alamaz insan; uzun süreler sağır durur çoğunlukla, gövdesini oluşturur görünen odun gibi.

Boşuna sorup dururum kendime, sonu ne olacak diye. Ölebilir mi acaba? Ölen her şeyin, başlangıçta bir çeşit ereği, bir çeşit etkinliği olmuştur, ve kendini bunlarla yıprata yıprata yok olup gitmiştir; Odra-

dek için durum böyle değil. Ya, bir gün, çocuklarımın ve çocuklarımın çocuklarının ayakları dibine, peşinden sürüklenen iplik parçalarıyla, merdivenlerden aşağı yuvarlanırsa? Kimseye bir zararı olmasına yok, ama benden daha fazla yaşayacağını düşünmek, neredeyse acı veriyor bana.

Çevirenin Notu :

Burada çevirisini sunduğumuz üç öykü, Kafka'nın yaşamı süresinde yayımlanan öykülerindendir; *Bir Taşra Hekimi adlı, Küçük Öyküler* alt-başlıklı kitabında *(Ein Landarzt/Kleine Erzaehlungen,* München und Leipzig 1919), burada sunduğumuz sırayla, peşpeşe bulunur. (Çeviride kullanılan metinler için bkz. Franz Kafka, Gesammelte Werke (herausge. v. Max Brod) *Erzaehlungen,* New York 1949: *Das naechste Dorf,* ss.168-69; *Eine kaizerliche Botschaft,* ss. 169-70; *Die Sorge des Hausvaters,* 170-72).

İmparatordan Bir Haber, daha önce, Prag'da yayımlanan *Selbstwehr'* de yayınlanmış (24 Eylül 1919). Öykülerin yazılış tarihleri ise şöyle: *Komşu Köy,* 1916-17 Kışı; *İmparatordan bir Haber,* Mart-Nisan 1917; *Aile Babasının Kaygısı,* Mayıs-Haziran 1917.

Kafka, öykülerin kitap içindeki sırasına önem verir, bunları yayıncıya bildirir, ikinci bir mektubunda da anımsatır. Aynı mektupta (27 Ocak 1918) yayıncıya bir adama bildirir: «*Babam'a*».

Brod'a, bu adamayla ilgili şöyle yazar (Mart sonu 1918):

...Kitabı babama adamağa karar vereli beri, bir an önce çıkması benim için önem taşıyor. Bu yolla babamı bağışlayacağımdan, onun ile barışacağımdan değil, bu düşmanlığın kökleri bu noktada sökülüp çıkarılamaz, ama şöyle birşey yapmak istiyordum, sanki, Filistin'e göç edilmiyor ama, parmakla, harita üzerinde oraya gidiliyor. ...bu muhtemelen son kitabımdır...

Bu son durumun, Kafka'nın verem olduğunun anlaşılması üzerine geliştiğini düşünebiliriz; son, 'muhtemelen'li düşünce de, muhtemelen (!), bununla ilgili. Bir başka nokta da, acaba, ilgili mi?: Verem tanısı 1917 Eylül'ünde konmuş; 'baba'lı-Odradek'li öykü ise Mayıs-Haziran arasında yazılmış --mış: Acaba bir çakışma olasılığı yok mu, bu öyküde?: Odradek'in «kahkaha»sı, «ciğeri olmayan birisinin çıkarabileceği» bir «kahkaha»dır...

Ama biz dedektifliği bırakalım; 'Odradek'li başka birşey aktarmakla yetinelim: Gustav Janouch'un Kafka ile yaptığı bir konuşmayı (*Gespraeche mit Kafka,* Frankfurt a.M. 1966, s. 160; 1920-23 arası):

Kafka birden durdu, eliyle işaret etti.

«Bakın! Şuraya, şuraya! Görüyor musunuz?»

Konuşma sırasında geldiğimiz Jakob sokağındaki bir evden, küçük, bir yün yumağını andıran bir köpek koşarak çıkmış, önümüzden geçmiş ve Tempel sokağının köşesini dönüp gözden kaybolmuştu.

«Şirin bir köpek», dedim.

«Köpek mi?», dedi Kafka kuşkuyla; yavaş yavaş yürümeğe başladı.

«Küçük, genç bir köpek. Görmediniz mi?»

«Gördüm görmesine. Ama bir köpek miydi acaba?»

«Bir pudel'di»

«Bir pudel! Bir köpek olabilir bu, ama bir simge de olabilir. Biz Yahudiler trajik bir biçimde yanılırız sık sık.»
«Bir köpekti sadece», dedim.
«İyi iyi», diye başını onaylayarak oynattı Kafka. «Yine de, şu 'sadece' sözcüğü yalnız onu kullanan için geçerlidir. Birisi için bir paçavra tomarı ya da bir köpek olan şey, bir başkası için bir simgedir.»
«Aile Babasının Kaygısı öyküsündeki Odradek», dedim.
Ama Kafka sözlerime bir tepkide bulunmadı, başlangıçtaki konuşma yönünü sürdürerek, son tümceyi söyledi: «Hesap dışı kalmış birşey bulunur hep.»

"Yazko Çeviri", Ocak-Şubat 1982, Sayı: 4

EVV3L
http://evvel.org

Oruç Aruoba İlgileri
http://evvel.org/ilgi/oruc-aruoba